

**Internationale Kommission zum Schutz des Rheins
Commission Internationale pour la Protection du Rhin
Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn**

**Richtlijnen voor een programma t.b.v. een
duurzame ontwikkeling van de Rijn**

- hoogwaterpreventie, ecologie, waterkwaliteit -

Met het Rijnactieprogramma uit 1987 heeft de Internationale Rijn Commissie (IRC) doelstellingen geformuleerd waarmee belangrijke functies van deze grote rivier dienen te worden veiliggesteld. In het kader van het huidige programma dat tot 2000 loopt, worden de beoogde maatregelen verder gerealiseerd. Verheugend is dat thans kan worden geconstateerd dat de doelstellingen van het Rijnactieprogramma grotendeels zijn gerealiseerd¹. Dit geldt met name voor de afname van de belasting door schadelijke stoffen, de terugkeer van de zalm in de Rijn en de veiligheid van industriële installaties. Hiermee is echter nog geen duurzame ontwikkeling van het „totale systeem Rijn“ bereikt. Deze dient door de implementatie van de onderstaande richtlijnen in een volgende werkfase te worden nagestreefd. De desbetreffende randvoorwaarden zijn gesteld door de doelstellingen van het „Nieuwe Rijnverdrag“ en de elementen van de beoogde EU-kaderrichtlijn water.

Op het gebied van het milieubeleid bevinden wij ons ook wat de Rijn betreft in een fase van heroriëntatie. Juist hier is in de afgelopen 10 jaar duidelijk geworden dat het in het kader van een consensus tussen de Lid-Staten, de betrokken industriële bedrijven, overheden, gemeenten, waterleidingbedrijven en natuurlijk ook de langs de Rijn woonachtige bevolking, mogelijk was om aanzienlijke vooruitgang te boeken bij de verbetering van de kwaliteit van het water en daarmee van het ecosysteem. Dit werd niet uitsluitend middels wettelijke maatregelen van de overheden bereikt. Men was tevens van mening dat gehandeld diende te worden vanuit de eigen verantwoordelijkheid en vanuit de politieke wil om de „levensader“ Rijn aanzienlijk te verbeteren.

De negatieve voorvallen naar aanleiding waarvan men deze aanzienlijke verbeteringen heeft doorgevoerd, behoren thans tot het verleden. De Rijn geldt thans wereldwijd als geslaagd voorbeeld van een gesaneerde rivier. Dit dient ook zo te blijven. De Rijn dient ook in de toekomst de „wegwijzer“ te zijn van een modern beleid op het gebied van de bescherming van wateren. De Lid-Staten dragen zelf verantwoording voor de uitvoering van dit beleid. Op deze wijze dragen alle activiteiten ertoe bij om het ecosysteem Rijn op duurzame wijze te waarborgen. Daarnaast zijn maatregelen m.b.t. hoogwaterpreventie en bescherming tegen hoogwater aan de Rijn van belang. Rekening houdend met de bestaande mogelijkheden, dient alles in het werk te worden gesteld om de mens en de natuurlijke waarden tegen hoogwater te beschermen. Dit kan niet alleen met technische maatregelen worden gerealiseerd; in het kader van de duurzame ontwikkeling van de Rijn dient door middel van de integratie van maatregelen op het gebied van ecologie, hoogwaterpreventie en ruimtelijke ordening een voorbeeldig en toekomstgericht hoogwaterbeleid te worden ontwikkeld.

In een toekomstgericht en op rivierengebieden georiënteerd beleid inzake de bescherming van wateren dient in ieder geval rekening te worden gehouden met de aspecten waterkwaliteit- en kwantiteit, reductie van emissies, ecologie, hoogwaterpreventie en grondwaterbescherming. Slechts op deze wijze kan rekening worden gehouden met de talrijke onderlinge relaties in een rivierengebied. Om deze reden wordt het voor de Rijn opgestelde ecologische totaalconcept verder ontwikkeld en stap voor stap door de Lid-Staten geïmplementeerd.

In het kader van de doelstelling om een verantwoorde en duurzame omgang met de watervoorraden te waarborgen, dient erop te worden gewezen dat behalve met ecologische belangen tevens rekening dient te worden gehouden met de hoogwaterpreventie, de belangen van de scheepvaart, de water- en energiehuishouding, de visserij en andere belangen.

Rekening houdend met het feit dat oppervlaktewater en grondwater van wederzijdse invloed op elkaar zijn en in nauwe onderlinge relatie met elkaar staan, dienen in de toekomst ook maatregelen ter bescherming van het ondiepe grondwater in de beschermingsstrategie van de IRC te worden geïntegreerd.

---

¹ zie „Statusbericht Rhein“ - januari 1998

De reikwijdte van de in een programma ten behoeve van de duurzame ontwikkeling van de Rijn op te nemen maatregelen beslaat niet alleen het stroomgebied van de Rijn, maar tevens de door de Rijn beïnvloede delen van het noordoostelijk gedeelte van de Atlantische Oceaan. In zoverre levert het programma tevens een bijdrage aan de bescherming van het zeemilieu.

De IRC zal zich in versterkte mate toeleggen op milieu-educatie. Naast het verbeteren van de werkzaamheden op het gebied van public relations door middel van de ontwikkeling van een modern online-informatiesysteem dienen met name ook kinderen en jongeren te worden geïnteresseerd voor de integrale belangen van de bescherming van de Rijn. Tegelijkertijd wordt beoogd om personen wier belangen op enigerlei wijze in het geding zijn, intensiever bij de openbare terinzagelegging van resp. de discussie over de in verband met de Rijn geformuleerde maatregelen te betrekken dan dit tot nog toe is gedaan. Van belang is dat dergelijke personen zelf een actieve rol gaan spelen. Vanzelfsprekend worden deze personen tevens bij de formulering van de doelstellingen en de beoordeling van de maatregelen betrokken.

De volgende richtlijnen vormen de zwaartepunten van het programma ten behoeve van de duurzame ontwikkeling van de Rijn:

Richtlijn 1:   Waarborgen van het bereikte hoge niveau

Het behoud van het bereikte hoge niveau op de volgende gebieden vormt een uitermate belangrijke voorwaarde voor de realisering van een programma ten behoeve van een duurzame ontwikkeling:

- 1.1 Drinkwaterwinning en -voorziening
- 1.2 Afvoer en behandeling van afvalwater door gemeenten en industriële bedrijven overeenkomstig de stand van de techniek
- 1.3 Veiligheid van industriële installaties
- 1.4 Behoud van gedeelten met vrijstromend water
- 1.5 Scheepvaartroute Rijn

Het hoge niveau dient te worden gewaarborgd door effectief toezicht en zelfcontrole.

Richtlijn 2:   Uniforme benadering, koppeling en integratie van alle sectorale maatregelen

De duurzame ontwikkeling van de Rijn wordt bevorderd door de koppeling van de activiteiten ter verbetering van de waterkwaliteit, het ecosysteem en de hoogwaterpreventie. Het nieuwe activiteitengebied van de IRC, te weten „bescherming van het grondwater“ wordt tevens geïntegreerd.

De zwaartepunten van de maatregelen liggen op de volgende gebieden²:

2.1 Verdere verbetering van de waterkwaliteit

- realiseren van de door de IRC geformuleerde doelstelling m.b.t. voor de Rijn relevante stoffen;
- vermindering van de belasting van zwevend stof en sedimenten;
- reduceren van de belasting van organismen door schadelijke stoffen;
- veiligstellen van de drinkwatervoorziening, creëren van voorwaarden voor de vereenvoudiging van processen m.b.t. drinkwaterzuivering;
- reduceren van door o.a. de landbouw veroorzaakte emissies van diffuse stoffen;
- verbeteren van de decentrale retentie en de infiltratiecapaciteit voor regenwater;
- uitvoeren van de voor de Rijn relevante besluiten van de Noordzeeconferenties, met name wat betreft de reductie van emissies van schadelijke stoffen en de reductie van de belasting door voedingsstoffen.

2.2 Implementatie van de doelstellingen van het Actieplan Hoogwater

- voorkomen van extreme hoogwaterstanden benedenstrooms van het door stuwen gereguleerde gedeelte van de Rijn met max. 30 cm tot 2005 en max. 70 cm tot 2020;
- behoud en versterking van dijken;
- verlengen van de periodes m.b.t. de voorspelling van hoogwater tot 2005 met 100% en verbetering van de nauwkeurigheid van deze voorspellingen;
- versterken van het bewustzijn ten aanzien van hoogwater door het opstellen van risicokaarten voor 50% van de potentiële overstromingsgebieden tot 2000 en voor 100% van deze gebieden tot 2005;
- beperken van de omvang van de potentiële schade in bedreigde gebieden: bij extreme hoogwaterstanden met 10% tot 2005 en met 25% tot 2020.

Centrale elementen van de hoogwaterpreventie vormen het aanwijzen, het behoud en het uitbreiden/reactiveren van overstromingsgebieden („ruimte voor de rivier“), het creëren van retentieruimten alsmede het bevorderen van de waterretentie in het gehele stroomgebied. Er dient rekening mee te worden gehouden dat deze maatregelen in overeenstemming met het Ecologische Totaalconcept Rijn worden geïmplementeerd.

2.3 Verbetering van het ecosysteem Rijn

- ontwikkeling van een ecologische infrastructuur, aanwijzen van biotopen in het gebied tussen het Bodemeer en Rotterdam;
- verbetering van de natuurlijke gediversifieerde structuur van het water, bevordering van de eigen dynamiek („laten“ in plaats van „doen“), renaturatie van waterlopen en beken, reactivering van beemden, heraansluiting van oude armen;
- bescherming van populaties van Rijn-specifieke organismen en soorten;
- waarborgen van de geschiktheid van de Rijn en de zijrivieren ervan voor aquatische organismen en trekvisserij;
- reductie van de nog te omvangrijke bodemerosie in de Rijn;
- verbetering van de dynamiek van het water, uitbreiding van de inundatiegebieden
- verhoging van het regeneratief potentieel, behoud en herstel van landschaps- en rivierstructuren, verbetering van de mogelijkheden m.b.t. milieuvriendelijke toeristische activiteiten;

---

² Opsomming in willekeurige volgorde

- aanpassing van gebruiksvormen en ecologische compensatie in intensief gebruikte gebieden.

2.4 Verbeteringen m.b.t. de bescherming van het ondiepe grondwater

- bundeling van de regionale kennis van hydrogeologische kenmerken van de grondwaterpakketten bij grote waterlopen, de natuurlijke aanvulling van grondwater, de samenhang tussen stromend water en grondwater alsmede de kwaliteit van het ondiepe grondwater;
- bundeling en beoordeling van de inzichten op het gebied van de ontwikkeling van de kwaliteit van wateren en grondwater;
- ontwikkelen van een systeem van indicatoren aan de hand waarvan het grondwater in het kader van de duurzame ontwikkeling kan worden gemonitord;
- voorstellen en bevorderen van maatregelen die een aanpassing aan deze duurzame ontwikkeling onder de meest gunstige economische voorwaarden mogelijk maken.

Bij het opstellen van het programma ten behoeve van de duurzame ontwikkeling van de Rijn dienen de bovengenoemde koppeling en integratie te worden geconcretiseerd.

Richtlijn 3: Toepassing van moderne instrumenten

In het kader van de realisering van het programma wordt gebruik gemaakt van moderne rivierengebied-managementinstrumenten. Hieronder vallen onder meer het versterken van het bewustzijn wat betreft de eigen verantwoordelijkheid, het afstemmen van belangen aan de „ronde tafel“, het ecologisch verantwoord gebruik van stoffen en toepassing van stofkringlopen, alsmede een voortdurende controle van de behaalde resultaten.

In dit verband zijn de volgende zwaartepunten vastgelegd:

- 3.1 Verder ontwikkelen van de bewakingssystemen, integratie van bedrijfscontrolesystemen m.b.t. het lozen van afvalwater; toepassen van uniforme eco-toxicologische beoordelingsprocedures;
- 3.2 Versterken van het bewustzijn van de verantwoordelijke actoren wat betreft de eigen verantwoording m.b.t. de reductie van schadelijke stoffen bij lozingen, sluiten van convenanten waarbij bedrijven vrijwillig verplichtingen aangaan;
- 3.3 Ondersteunen van het ecologisch verantwoord stofgebruik in industrie en nijverheid, d.w.z. het ontwikkelen van producten die minder schadelijk zijn voor het milieu; sluiten van materiaalkringlopen, procesgeïntegreerde milieubescherming overeenkomstig de stand van de techniek;
- 3.4 Milieuvriendelijke vormen van landbouw in het gehele gebied en overname van functies m.b.t. landschapsonderhoud door de landbouw;
- 3.5 Verbeteren en moderniseren van het Rijnbewakingssysteem door middel van aanpassing van de techniek en de intensiteit;
- 3.6 Ontwikkelen van een integraal beoordelingssysteem m.b.t. de situatie in het Rijnsysteem (leefgemeenschappen, doelstellingen, structuur van het leefgebied);

- 3.7 Ontwikkelen van een beoordelingsmethode voor afzonderlijke maatregelen met het oog op mogelijke effecten op andere gebieden;
- 3.7 Opstellen van ontwikkelingsconcepten m.b.t. ecologische opwaardering en koppeling voor ieder gedeelte van de Rijn; deze concepten dienen vervolgens te worden geïntegreerd in de ruimtelijke planning. Met deze ontwikkelingsconcepten dient tevens rekening te worden gehouden in het kader van plannen waarbij milieubelangen in het geding zijn.

Richtlijn 4: Informatieoverdracht en public relations

Een sluitende informatie- en kennisoverdracht alsmede een effectieve milieu-educatie maken tevens deel uit van het programma.

- 4.1 De bevolking dient te worden geïnformeerd door middel van begrijpelijk en op een breed publiek afgestemd informatiemateriaal;
- 4.2 De bevolking dient te worden betrokken bij het formuleren van de doelstellingen m.b.t. de duurzame ontwikkeling en de beoordeling van de maatregelen;
- 4.3 Er dienen moderne online-informatiesystemen te worden ontwikkeld.

In het programma ten behoeve van de duurzame ontwikkeling van de Rijn dienen concrete, successief op elkaar afgestemde stappen te worden vastgelegd. Het programma dient te worden ontwikkeld gedurende een planningsprocedure waarbij alle afzonderlijke actoren dienen te worden betrokken, en dient uiterlijk medio 1999 te zijn voltooid.